

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ

Komisija za alpinizam

Dana 28. veljače 2025., na temelju zaključaka Zbora alpinista 2024. godine Komisija za alpinizam HPS-a donijela je **Proglas o zaštiti, opremanju i održavanju alpinističkih klasičnih smjerova**.

Uvod

U prosincu 2019. godine UNESCO je alpinizam upisao na popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva. U sklopu alpinizma, penjanje neosiguranih, klasičnih smjerova je, uz zimski alpinizam, najcjenjenija i najcjelovitija aktivnost kojima se penjači mogu baviti. Hrvatske stijene, kao prostor odvijanja takve aktivnosti, bogate su u prvom redu opremljenim (spitanim) smjerovima, zatim klasičnim neosiguranim smjerovima, kao i potencijalnim novim, još neispenjanim linijama. Osim svoje povijesne vrijednosti kao alpinističke baštine, klasični smjerovi su i neprocjenjiv poligon za edukativne aktivnosti alpinističkih škola te prostor pripreme alpinista za izazove u svjetskim planinama. Zaštita, ponavljanje, održavanje i stvaranje novih klasičnih smjerova predstavlja temeljnu zadaću alpinističke zajednice te njezino prioritarno djelovanje u hrvatskom kontekstu.

Zaštita smjerova, vlasničko i autorsko pravo

Zaštita i upravljanje smjerovima u hrvatskim stijenama kao alpinističkom baštinom temelji se na dvije razine prava: vlasničko i autorsko. Vlasničko pravo nad smjerovima i stijenama nose vlasnici terena: država, gradovi, općine, hrvatske šume, nacionalni parkovi, parkovi prirode, privatni vlasnici i sl. Sve aktivnosti na terenu moraju se izvoditi sukladno propisima, odnosno pravima vlasnika. S druge strane, prvenstvenim usponom određenim smjerom penjači su za tu liniju definirali ime smjera, točnu liniju kretanja, način opremanja (trad ili spit), poziciju osiguravališta te ocjenu smjera – ukratko rečeno u skladu s karakteristikama stijene autorski su odredili karakter smjera te time i iskustvo koje će imati budući ponavljači. U ponavljanjima smjera koja slijede često dolazi do korekcije ovih elemenata, svakako u komunikaciji i suglasju s autorom. Iako je alpinistička aktivnost kao takva zaštićena UNESCO-m, autorsko pravo nad samim alpinističkim smjerovima, kao produktima te aktivnosti, nije zakonski uređeno. Ipak, na razini planinarske organizacije (Hrvatski planinarski savez, odnosno njegova Komisija za alpinizam) smjerovi se štite i vrednuju, što je upravo uređeno tekstem proglasa. Od početka vremena opremanja smjerova spitovima pa sve do danas prepoznajemo slučajeve gdje su se nepotrebno opremali smjerovi, prvotno ispenjani kao klasični, bez informiranja i suglasnosti autora i Komisije za alpinizam HPS-a. Također je bilo slučajeva gdje se smjerovi izvorno osigurani spitovima više ili manje korektno održavaju, dodatno spitaju i sl. Pritom je nedostatak cjelovite baze klasičnih smjerova jedan od temeljnih problema zaštite smjerova, dok njezino uspostavljanje predstavlja temeljni preduvjet za njihovu zaštitu i upravljanje njima. Uz stvaranje takve baze, ovim proglasom se apelira na ispravno djelovanje svih aktera, vlasnika, nadležnih institucija, alpinističkih jedinica i penjača pojedinaca.

Komisija za alpinizam HPS-a
Rene Lisac, pročelnik

Proglas o zaštiti, opremanju i održavanju alpinističkih klasičnih smjerova

Na temelju zaključaka Zbora alpinista 2024. Komisija za alpinizam Hrvatskog planinarskog saveza utvrđuje sljedeće smjernice:

1.

Komisija za alpinizam osnovala je Odbor za smjerove kao nadležno tijelo Komisije za evidentiranje, zaštitu, opremanje i održavanje alpinističkih klasičnih smjerova. Članove Odbora imenuje Komisija, a nadležnost Odbora je evidentirati i rješavati sva pitanja i dileme vezano uz smjerove kao objekte alpinističke baštine.

2.

Komisija za alpinizam HPS-a će, u suradnji s alpinističkim jedinicama, pokrenuti postupak i realizirati cjelovitu bazu hrvatskih klasičnih smjerova, kao temelj za njihovu zaštitu, održavanje, aktivno korištenje, kao i stvaranje novih. Do ostvarenja baze relevantni su svi povijesni izvori u obliku vodiča, dokumenata i web stranica.

3.

Komisija za alpinizam HPS-a ne dopušta opremanje postojećih klasičnih smjerova ili njihovih dijelova spitovima, mijenjanje imena i slične zahvate bez prethodne suglasnosti samog autora i obavješćivanja Odbora za smjerove Komisije za alpinizam HPS-a o toj suglasnosti. Ukoliko autor nije živ ili nije dostupan, ovu suglasnost predlaže spomenuti Odbor, a potvrđuje Izvršni odbor Komisije. Isti princip se odnosi i na interveniranje u značajne duge smjerove osigurane spitovima.

4.

Ukoliko Odbor za smjerove zaključi da je neko opremanje napravljeno van ovih okvira, može donijeti odluku o uklanjanju spitova iz tog smjera, u suglasju s autorom i uz obavješćivanje oprematelja.

5.

Komisija za alpinizam HPS-a zalaže se za daljnji održivi razvoj alpinističke baštine i uspostavljanje novih klasičnih smjerova. U tom smislu, Komisija apelira i motivira penjače budućih prvenstvenih smjerova na klasične uspone gdje god to linija u stijeni prirodno omogućava.

* * *

Ovim se proglasom uređuje zaštita, opremanje i održavanje alpinističkih klasičnih, kao i značajnih opremljenih dugih sportskih smjerova. Komisija će ga sa svojim odborima promovirati prema vlasnicima, nadležnim institucijama, alpinističkim jedinicama, te općenito alpinističkoj zajednici. Time se Komisija za alpinizam HPS-a obvezuje, u suradnji s vlasnicima terena na alpinističkim lokacijama, biti aktivnim baštinikom ovog vrijednog alpinističkog naslijeđa.